ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΝΑΟΥ ΥΠΕΡ. ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΑΡΓΙΝΑΣ(?) ΕΝ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙῼ
590
1Β8965
(Β13729)

ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ
ΣΤΑΥΡΟΥ

ΕΙΣ

ΤΗΝ Γ.' ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ

Συντεθεὶς καὶ ἐκφωνηθεὶς

Ὑπὸ

ΖΗΣΙΜΟΥ Γ. Π. ΤΥΠΑΛΔΟΥ

Καθηγητοῦ

Ἐν τῷ ἐν Δρεπάνῳ Ἀργοστολίου Ἱερῷ Ναῷ

τῆς Θεοτόκου

τῇ 14 Μαρτίου 1891.

(Τυποῦται δαπάνῃ τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ ἀνωτέρω Ναοῦ).

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου « Η ΡΟΜΦΑΙΑ »

1891.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΠΑΝΑΓΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ
1927

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ

ΣΤΑΥΡΟΥ

ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΝΑΟΥ ΥΠΕΡΑΓ. ΘΕΟΤ. ΔΡΙΜΑΚΟΥ
ΕΝ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ

Οὐδέν, Ἀγαπητοί σύμβολον· οὐδεμία παράστασις· οὐδεμία ἔννοια
ἐγκλείει ἐν ἑαυτῇ τοιοῦτον βάθος, οἷον ἡ ἔννοια τοῦ σταυροῦ. Τὸ
παραστατικώτατον τοῦτο σύμβολον τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας,
ὁ σταυρὸς, περιλαμβάνει σύμπασαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Διὰ
τοῦτο καὶ ἡ ἐκκλησία κατιδοῦσα τὴν μεγίστην σημασίαν τῆς
παραστάσεως ταύτης εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς πάσας αὐτῆς τὰς ἱερο-
τελεστίας καὶ ἐνετύπωσεν ὡς πρώτιστον καὶ κάλλιστον διδακτι-
κὸν ἔμβλημα ἐν τῷ ναῷ.

Καὶ τῷ ὄντι οὐδενὸς ἑτέρου περὶ τὴν ἐξωτερικὴν λατρείαν
ἀντικειμένου εὑρίσκομεν κοινοτέραν τὴν χρῆσιν, ὅσον τοῦ σταυ-
ροῦ. Οὗτος κατήντησε νὰ εἶνε τὸ ἐξωτερικὸν γνώρισμα τοῦ ἱε-
ροῦ ναοῦ διακρινομένου δι' αὐτοῦ παντὸς ἄλλου οἴκου. Ὁ σταυ-
ρὸς κατέχει τὴν πρώτην καὶ περιφανεστάτην θέσιν ἐν τῷ ἐ-
σωτερικῷ τῆς ἐκκλησίας διακόσμῳ. Διὰ τοῦ σταυροῦ ἄρχεται πᾶ-
σα Ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ καὶ πληροῦνται πάντα τὰ τῆς πί-
στεως μυστήρια. Διὰ τοῦ σταυροῦ ἁγιάζονται οἱ πιστοί, καὶ ἐ-
πὶ τοῦ σώματος διὰ τῆς δεξιᾶς τυποῦντες αὐτὸν προσεύχονται
συντομώτατα. Τὸ περίπυστον δὲ καὶ ἔκπαγλον ἅμα τοῦτο σύμ-
βολον προβάλλει νῦν ἰδιαζόντως ἐπιδεικνύουσα ἡμῖν ἡ σεπτὴ Ἐκ-
κλησία. Φέρε ὅθεν ἐξετάσωμεν λεπτομερέστερον τί τὸ διὰ τού-
του ἀντιπροσωπευόμενον;

Δύο ἱστορικὰ σημεῖα μεθ' ὅλως ἀντιθέτου σημασίας διακρί-
νομεν ἐν τῷ σταυρῷ, τὸ πρὸ Χριστοῦ καὶ τὸ μετὰ Χριστὸν. Ἐ-
νῷ δὲ κατ' ἀμφότερα τὰ σημεῖα ταῦτα οὐκ ἐπαύσατο ὢν ὁ σταυ-
ρὸς ὄργανον θανατικόν, ἀπαντᾷ οὐδὲν ἧττον ἡ ἑξῆς σπουδαια-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τάτη ἀντίθεσις, ὅτι κατὰ μὲν τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους ἦτο μέσον ἀτιμωτικὸν ἐμποιοῦν τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀπέχθειαν· κατὰ δὲ τοὺς μετὰ Χριστὸν ὁ αὐτὸς σταυρὸς καίτοι ἐπιφέρων τὸν θάνατον τοῖς καταδικαζομένοις, ἐν τούτοις παρέχει τὴν ἁγνοτέραν χαρὰν καὶ ἐξαγιάζει τοὺς προσηλωμένους αὐτῷ.— Φεῦ! Οἵα παραδοξοτάτη μεταβολὴ μαρτυρουμένη ὑπ' αὐτῆς τῆς ἱστορίας!— Ἐὰν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνακαλέσωμεν πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν ἐπίγειον ζωὴν τοὺς κοσμοκράτορας καὶ ἡγεμόνας καὶ μεγιστᾶνας καὶ ἐν γένει πάντας τοὺς ἐκτελεστὰς τῶν ἰδιοτροπωτάτων ἐπιταγμάτων τοῦ ἀρχαίου προχριστιανικοῦ κόσμου, καὶ ἐπεδεικνύομεν αὐτοῖς τίνα χρῆσιν ἀπὸ Χριστοῦ καὶ ἐντεῦθεν οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες ἐποιήσαντο καὶ ποιούμεθα τοῦ, κατ' ἐκείνους, ἀτιμωτικωτάτου θανατικοῦ ὀργάνου, τοῦ σταυροῦ, θὰ ἔμενον ἐνεοὶ καὶ ἄναυδοι, ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσι τὸ πῶς ἡ παραδοξοτάτη αὕτη μεταβολή. Εἶχον δίκαιον νὰ ἐκπλαγῶσι, καθόσον αὐτοὶ εἰς τὸν σταυρὸν ἀπέδιδον τὴν βαρυτάτην ἀτίμωσιν, τὴν ἐσχάτην ἐπονείδιστον καταδίκην, τὴν φρικαλεωτέραν τῶν ποινῶν, κατὰ τὸ γεγραμμένον « ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου. » (Γαλ. γ'. 13 καὶ Δευτ. κα'. 23).

Καὶ ἀληθῶς παρὰ τοῖς πλείστοις σχεδὸν λαοῖς τῆς ἀρχαιότητος διὰ τοῦ σταυροῦ ἐτιμώρουν τοὺς φοβερωτέρους κακούργους, τοὺς δημεγέρτας καὶ ἐν γένει τὰ βδελυρώτερα ἀνθρώπινα τέρατα, ἐφ' ᾧ καὶ ἐνεποίει αὐτοῖς ἡ ἰδέα τοῦ σταυροῦ φρικίασιν, ἀπέχθειαν, ἀποτροπιασμόν. Ἤρκει αὐτοῖς μόνον ν' ἀκούσωσιν ὅτι κατεδικάσθη τις εἰς τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον, ὅπως χαρακτηρίσωσιν αὐτὸν ὡς τὸν χείριστον τῶν ἀνθρώπων, ἀνάξιον οὐδὲ κἂν μνείας, ἐπικατάρατον, ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς τοιαύτην βαθύτατα ἐρριζωμένην ἰδέαν τῶν πρὸ Χριστοῦ βλέπομεν τοὺς μετὰ Χριστὸν καὶ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες ἀσμένως δεχομένους τὸν σταυρὸν καὶ ὡς κορωνίδα τιμῆς καὶ δόξης αὐτὸν φέροντας. Οἱ μετὰ Χριστὸν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ σταυροῦ οὐ μόνον δὲν φρίσσουσιν, ὡς οἱ πάλαι, οὐ μόνον δὲν βδελύσσονται, οὐ μόνον δὲν στυγνάζουσιν, ἀλλὰ χαίροντες ἀποκαλύπτουσι τὴν κεφαλήν, εὐλαβῶς περιπτύσσονται αὐτὸν καὶ ἀνοίγοντες τὰς ἑαυτῶν ἀγκάλας ἐγκολποῦνται τὸ τέως εἰδεχθὲς σύμβολον.

Ὅταν ἰδέα τις εἴτε καλὴ εἴτε κακὴ ἀποδοθῇ εἴς τι οἱονδήποτε ἀντικείμενον καὶ ἐπικρατήσῃ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἡ ἰδέα αὕτη ὡς ῥεῦμα

διαδίδοται καὶ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Τοῦτο ἀκριβῶς συνέβη τοῖς πρὸ Χριστοῦ ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ σταυροῦ. Ἐπειδὴ ὁ σταυρὸς καθιερώθη ὡς τὸ στρεβλωτικὸν ὄργανον τῶν διακεκριμένων κακούργων, ἑπόμενον ἦτο ἵνα ἡ ἰδέα τοῦ σταυροῦ διεγείρῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἐπερχομένων γενεῶν τὰς εἰδεχθεστέρας καὶ ἀγριωτέρας ἐντυπώσεις. Οὐδεὶς ἠρεύνα ἂν ὁ ἐπὶ σταυροῦ κρεμάμενος ἦτο καὶ πράγματι κακοῦργος, μάλιστα ὁ κακουργότερος τῶν ἀνθρώπων ἂν ἦτο πράγματι λῃστὴς ἢ δημεγέρτης, ἀλλ' ἐπῆγε τὴν κατ' αὐτοῦ κρίσιν εὐθὺς ὡς ἤκουεν ὅτι ἀπέθανε διὰ σταυροῦ.

Ἀλλὰ πῶς συνέβη τοῖς μετὰ Χριστὸν νὰ λάβωσιν ἐν ὅλως ἀντιθέτῳ ἐννοίᾳ τὸν σταυρὸν καὶ ἀντὶ ν' ἀποφεύγωσιν αὐτὸν ὡς μισητόν, ἐκ τοὐναντίου νὰ περιβάλλωσι διὰ τοσούτων τιμῶν; Πῶς συνέβη τὸ παρὰ κανόνας τοῦτο παράδοξον φαινόμενον; Μὴ σπουδαῖόν τι κατὰ κόσμον καὶ μέγα γεγονὸς ἐπήνεγκε τοιαύτην ἀλλοίωσιν; Μὴ ἔκτακτοι καὶ σημαντικαὶ πολιτικαὶ μεταβολαὶ παρέτρεψαν τὴν ῥοὴν τῶν ἀνθρωπίνων συνδυασμῶν εἰς τὴν ὅλως ἀντίθετον πορείαν καὶ ἐκτίμησιν; Δυσερμήνευτον παρουσιάζεται πρὸ ἡμῶν αἴνιγμα! Βραδυπορεῖ ἡ διάνοια εἰς τὴν λύσιν αὐτοῦ· οὐδ' ἱκανοποιεῖται ἐὰν ἀρκεσθῇ μόνον εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὰς προβληθείσας ἀπορείας. οὐχί, οὐχί. Οὐδεμία τούτων ἔχει ὑπόστασιν. Ἡ ἐπελθοῦσα μεταβολὴ τῆς ἐννοίας τοῦ σταυροῦ εἶνε ἔργον θεῖον, εἶνε ἔργον αὐτοῦ τοῦ ἐπὶ σταυροῦ τανυσθέντος Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ θεῖον τὸ ἔργον, ἔπρεπε βεβαίως νὰ φέρῃ καὶ τὸν τύπον τοῦ παραδόξου, τὸν τύπον τοῦ θαύματος.

Μόλις ἐξέπνεεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἡ ἀσθενὴς χορεία τῶν μαθητῶν καὶ ἀποστόλων ᾐσθάνετο ἐν ἑαυτῇ ἐσωτερικήν τινα παρὰ προσδοκίαν δύναμιν καὶ πεποίθησιν. Διατὶ δέ; Διότι ἦτο πεπεισμένη ὅτι ὁ ἑαυτῆς διδάσκαλος εἶχέ τι τὸ ὑπεράνθρωπον, οἱ λόγοι αὐτοῦ ἦσαν λόγοι πλήρεις ζωῆς καὶ θείας δυνάμεως ἀναμορφωτικῆς, ὁ δὲ βίος καὶ τὰ ἐπὶ γῆς θαύματα ἦσαν ἡ σφραγὶς τῆς θεότητος αὐτοῦ· ἔβλεπε δὲ ὅτι ἀπέναντι τῶν ἀριδήλων τούτων γνωρισμάτων ὡς ἀμοιβὴν λαμβάνει τὸν ἀτιμωτικὸν σταυρικὸν θάνατον παρὰ τῆς παραγνωριστάτης αὐτὸν διεφθαρμένης ἀνθρωπότητος. Ἐπὶ τοιαύτῃ δὲ πεποιθήσει οὐ μόνον ἡ χορεία τῶν μαθητῶν καὶ ἀποστόλων οὐκ ἀπηρνήσατο τὸν ἀληθῆ διδά-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

σκαλον, ἀλλὰ καὶ ἔτι μᾶλλον συνεδέθη τόσον στενῶς μετ' αὐτοῦ, ὥστε εὐθὺς μετ' οὐ πολὺ ἔσπευσε πλήρης σθένους ἀπορρέοντος ἐκ τῆς βαθυτάτης συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος νὰ διαδώσῃ τὰς νέας κοσμοσωτηρίους ἀρχὰς τοῦ Χριστοῦ εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον, καὶ μέγιστον κέρδος ἐθεώρει, εἰ ἐκαλεῖτο νὰ λάβῃ τὸν ὅμοιον τῷ διδασκάλῳ θάνατον, τὸν διὰ σταυροῦ.

Καὶ ἐντεῦθεν γνωρίζεται παντὶ τῷ κόσμῳ ἡ λυτρωτικὴ δύναμις τοῦ ἐπὶ σταυροῦ ἐκχυθέντος τιμίου αἵματος τοῦ Σωτῆρος. Ἐντεῦθεν μανθάνει ἡ ὑπὸ τὸ πολυστένακτον βάρος τῆς ἁμαρτίας πιεζομένη ἐπὶ αἰῶνας ἀνθρωπότης ὅτι ἀφίκετο ἤδη ὁ καιρὸς τῆς ἀπολυτρώσεως αὐτῆς καὶ καταλλαγῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὃν παρώργισεν, ἐξαγορασθεῖσα ὑπὸ τοῦ γενναιοδώρου Δημιουργοῦ, ὑποκύψαντος ἐν τῇ βαθυτάτῃ ταπεινώσει, κατὰ τὸ «Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα» (Γαλ. γ΄ 13). Ἐντεῦθεν κατανοεῖ ἡ ἀτυχὴς ἀνθρωπότης ὅτι ὁ σταυρὸς εἶνε τὸ ὄργανον τῆς ἑαυτῆς σωτηρίας, καθόσον ἐπ' αὐτοῦ ἐτελέσθη ἡ σημαντικωτέρα ἐξ ὅσων εἶδε ποτὲ ὁ κόσμος θυσιῶν, ὁ Θάνατος τοῦ Χριστοῦ τοῦ γενομένου ὑπηκόου μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ (Φιλ. β. 8). Ἰδοὺ ἡ λύσις τοῦ προβληθέντος αἰνίγματος, ἐκεῖνο ὅπερ ἀπετροπιάζετο ἡ πρὸ Χριστοῦ ἀνθρωπότης ὡς ἀντικείμενον μίσους καὶ βδελυγμίας, ἐκ τοὐναντίου ἡ μετὰ Χριστὸν καὶ εἰς Χριστὸν πιστεύουσα ἀσπάζεται τρυφερῶς καὶ περιθάλπει περιπαθῶς ῥαίνουσα ἔστιν ὅτε αὐτὸ ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος κατὰ μίμησιν τοῦ Σωτῆρος.

Ἴδετε, ἀγαπητοί, τὴν δύναμιν τοῦ σταυροῦ; ἴδετε πόσον ὁ σταυρὸς διὰ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ παθόντος Χριστοῦ ἐπιδρᾷ ἐφ' ἡμῶν; Ἀλλὰ δὲν εἴπομεν εἰσέτι πάντα τὰ γνωρίσματα αὐτοῦ ἵνα ἐκτιμήσωμεν τὸ ἄπειρον βάθος τῆς ἐννοίας τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει· Δὲν εἴπομεν πάντα ταῦτα εἰσέτι, διότι μᾶς ἐξέπληξε πάνυ δικαίως ἡ μεγίστη ἀντίθεσις τῆς χρήσεως τοῦ ὀργάνου τούτου ὑπὸ τῶν πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστὸν ἀνθρώπων. Ἀληθῶς ὅμως τὸ βάθος τῆς ἐννοίας τοῦ σταυροῦ εἶνε ἀξιοθαύμαστον. Ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὡς ἐπὶ τοῦ ἀτιμοτέρου ὀργάνου καταδίκης προσηλώθη ὑπὸ τοῦ ἄλλοτε περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τῶν ἀχαρίστων Ἰουδαίων, αὐτὸς ὁ Θεός, ὃν αὐτοὶ ἐν τῇ παχυλῇ αὐτῶν καὶ μοχθηρᾷ ἐμπαθείᾳ ἠγνόουν·

προσηλώθη δὲ ὡς δημεγέρτης καὶ παραβάτης τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Ἐπὶ τοῦ σταυροῦ διὰ τοῦ ἐκχυθέντος ἀχράντου αἵματος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐπληρώθη ἡ διὰ τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου προσβληθεῖσα ἄπειρος τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνη, τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ ἤρθη καὶ κατηλλάγη ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Δημιουργὸν, ὃν παρεπίκρανε. Διὰ τοῦ σταυροῦ ἐπεσφραγίσθη καὶ ἐξεπληρώθη ἄχρις ἐσχάτης ταπεινώσεως ἡ ὑψίστη τοῦ Χριστοῦ Μωσαϊκὴ ἀποστολή, ἐκυρώθη ὁ βίος καὶ ἡ σωστικὴ αὐτοῦ διδασκαλία καὶ ἐτελειοποιήθη ὁ διὰ Μωϋσέως δοθεὶς ἐπὶ τοῦ Σινᾶ νόμος. Ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐπληρώθησαν πᾶσαι αἱ ἀπ' αἰώνων πολλῶν δοθεῖσαι προρρήσεις τῶν προφητῶν καὶ εὐθὺς ἤρξατο αἰσθανομένη ἀνακούφισιν ἡ ταλαίπωρος ἀνθρωπότης. Διὰ τοῦ σταυροῦ τέλος ἐγνώσθη ἡ ἀληθὴς πίστις εἰς τὸν ἀληθῆ Δημιουργόν, ἡ ἄφατος τούτου ἀγάπη πρὸς ἡμᾶς, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὸ ἀνεξάντλητον τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς δυστυχεῖς. Ὥστε ὁ σταυρὸς, ὡς σύμβολον εἶνε τῷ ὄντι περιληπτικώτατον· εἶνε ἡ βραχυλόγος σύνοψις τῆς χριστιανικῆς πίστεως· εἶνε ἡ ἐκφαντικωτάτη περίληψις τῶν δογμάτων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· εἶνε τὸ κέντρον παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κύκλου, ἀφ' οὗ ὡς ἀκτῖνες ἀναχωροῦσι πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ ἀρεταί. εἶνε ἡ δόξα τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας. τὸ σύνθημα καὶ διακριτικὸν γνώρισμα τῶν χριστιανῶν. Τούτου ἕνεκεν οἱ πρῶτοι τῶν χριστιανῶν ἐνωρίτατα διϊδόντες τὴν εὐρυτάτην σημασίαν τοῦ συμβόλου τοῦ σταυροῦ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἀναγράψωσι καὶ χαράξωσιν αὐτὸ πανταχοῦ, ἐπί τε σκευῶν, ἐπί τε ἐνδυμάτων· καὶ ἐν οἴκοις καὶ ἐν τοῖς ναοῖς νὰ φέρωσιν αὐτὸ ὡς κόσμημα τιμητικὸν κατὰ τὸ ἱερὸν βάπτισμα καὶ ὡς σημεῖον ἁγιαστικὸν ἐν πάσῃ ἱεροτελεστίᾳ. Εὐτυχῶς δὲ μετ' ἐπιζήλου χαρᾶς βλέπομεν διῆκον ἐν παραπλησίᾳ τιμῇ ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Οἱ χριστιανοὶ δικαίως ἐναβρύνονται ἐπὶ τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ δεικνύντες αὐτὸν τοῖς Ἰουδαίοις ἐλέγχουσιν αὐτοὺς ὡς ἀχαρίστους καὶ ἀγνώμονας, διότι ἐσταύρωσαν ἐν τῇ πείσμονι αὐτῶν ἐθελοκακίᾳ καὶ τυφλότητι τὸν Κύριον τῆς δόξης· τοῖς δὲ ἐθνικοῖς καὶ εἰδωλολάτραις φανεροῦσι τὴν ματαίαν καὶ ὀλεθρίαν τούτων πλάνην, δεχομένων ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ ξόανα καὶ εἴδωλα μωρῶς καὶ ἀνοήτως.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἡ κατάστασις τῶν πεισμόνων καὶ ἐπιμόνων Ἰουδαίων καὶ ἡ μωρία τῶν ἐθνικῶν καὶ εἰδωλολατρῶν τῇ ἀληθείᾳ ἀποσπᾷ τὰ δάκρυα καὶ κινεῖ τὸν οἶκτον τοῦ ἀληθοῦς ὀπαδοῦ τοῦ εὐαγγελίου. Ἐὰν πράγματι σώζῃ τὸν ἄνθρωπον ὁ εὐαγγελικὸς νόμος ἀνακαινίζων ὅλως αὐτόν, τότε δὲν πρέπει πάσῃ δυνάμει νὰ ἐργασθῶμεν ἡμεῖς οἱ κάτοχοι τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τοῦ ὀρθοῦ πνεύματος αὐτῶν, ὅπως μεταδῶμεν ἀμφότερα ταῦτα τῆς ἐν τῷ παχυλῷ τῆς ἀγνωσίας σκότει διακειμένοις ὁμοίοις ἡμῶν; Τὸ ἀγαθόν, οὗτινος εἴμεθα κάτοχοι καὶ μέτοχοι δὲν ὀφείλομεν νὰ μεταδῶμεν τοῖς ἀγνοοῦσι τοῦτο ἐθνικοῖς; Δὲν εἶνε ἀφιλάνθρωπον καὶ ἀπᾷδον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ὑψίστης ἡμῶν θρησκείας νὰ μένωμεν ἀνάλγητοι καὶ ἀσυμπαθεῖς ἐπὶ τῇ ἀναισθήτῳ καταστάσει τῶν μὴ χριστιανῶν; Δὲν ἐπιβάλλεται ἑνὶ ἑκάστῳ ἡμῶν τὸ ὕψιστον καθῆκον τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ἁγίας ταύτης θρησκείας ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐκεῖνα καὶ τοὺς λαούς, οἵτινες δὲν ηὐμοίρησαν εἰσέτι νὰ γνωρίσωσι τὸ φῶς τῆς ἀληθείας; οἵτινες δὲν ἔχουν τὸ εὐτύχημα νὰ διανοιχθῶσιν οἱ πνευματικοὶ αὐτῶν ὀφθαλμοὶ καὶ κατίδωσι τὴν ἀνταύγειαν τῆς τρισηλίου θεότητος; Δὲν εἴμεθα ὑπόλογοι καὶ ἠθικῶς ὑπεύθυνοι πάντες ἡμεῖς ἐπὶ τῇ ἀσυγγνώστῳ ἀμελείᾳ; Ὥσπερ ἡμεῖς ἢ οἱ πρόγονοι ἡμῶν διδαχθέντες παρ' ἄλλων χριστιανῶν ἐδέχθημεν τὸ φώτισμα καὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἰσήλθομεν εἰς τὴν μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, δὲν ὀφείλομεν κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον νὰ διδάξωμεν καὶ ἡμεῖς ἄλλους δυστυχεῖς κυλιομένους ἐν τῷ βορβόρῳ καὶ τοῖς τέλμασι τῆς ἁμαρτίας; Τί θέλει μᾶς ἐμποδίσει; Κόποι σωματικοί; πορεῖαι ἀποστολικαί; θυσίαι ὑλικαί; ἢ ἴσως αἱ ἀναμενόμεναι βάσανοι καὶ διωγμοὶ καὶ θάνατοι; Ἀλλ' ἴσα ἴσα ταῦτα θέλουσιν εἶναι τὰ μαρτύρια τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν πίστεως, ταῦτα εἶναι τὰ κατὰ Παῦλον τὸν Ἀπόστολον στίγματα, ἅτινα ἐν τῷ σώματι ἡμῶν βαστάζομεν διὰ τὴν Ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τί τούτου ἐνδοξότερον διὰ πάντα χριστιανόν; Τότε οὗτος ἀποδεικνύει διά πραγμάτων τὴν πίστιν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ εἰς Θεόν· ἀποδεικνύει δηλονότι τὴν ὑγιᾶ καὶ ἀληθῆ εὐσέβειαν. Τότε δείκνυσιν οἵαν ἐπιρροὴν ἐξήσκησεν ἐπὶ τῆς ψυχῆς του ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον φέρων ἐφ' ἑαυτοῦ ὥρμησε μετὰ προθυμίας εἰς ἐργασίαν πνευματικήν. Τότε διατρανοῦται ἐν τῷ οὕτω πως ἐργαζομένῳ χριστιανῷ ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ εἰσέδυ

εἰς τὰ βαθύτατα τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ ῥιζοβολῆσαν προάγει τοὺς ποθητοὺς καρπούς, οὗ μετόχους θέλει νὰ καταστήσῃ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ εἰδωλολάτρας.

Σύγγνωτέ μοι, Ἀγαπητοί, ἠπατήθην. Ἐνόμιζον ὅτι ἔχω ἐνώπιόν μου χριστιανοὺς τῶν πρώτων αἰώνων, καὶ δὲν ἀνελογισάμην ὅτι ὁμιλῶ πρὸς ὀπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ τοῦ λήγοντος ιθ.' αἰῶνος, οἵτινες ἔχουσι τὰς ἀπαιτήσεις των, ἔχουσι λόγους νὰ ἀντιτάξωσι καὶ κατ' αὐτῶν τῶν βάσεων τοῦ χριστιανισμοῦ, οἵτινες ἀπαιτοῦσι ἀνέπαφον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλευθέρως σκέπτεσθαι. Ὢ ναί! ἐλησμόνησα ὅτι εὑρίσκωμαι ἐνώπιον χριστιανῶν τοῦ ιθ.' αἰῶνος, οἵτινες πᾶν ὅτι ἄλλο διανοοῦνται ἢ νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ἐλαχίστην θυσίαν ἢ κακοπάθειαν πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἀπίστων· ἐκ τοὐναντίου μάλιστα καὶ ἁμιλλῶνται τὶς ὀλίγον τὶς πολύ, ὁ μὲν διὰ τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν, ὁ δὲ διὰ τοῦ ἐν τῇ πράξει ἐφηρμοσμένου ὑλισμοῦ νὰ καταπνίξωσι τὸν ἔστω καὶ κατὰ τύπον ἀναπνέοντά πως παρ' ἡμῖν χριστιανισμόν. Ἁμιλλῶνται ὁ μὲν διὰ τῆς χλεύης καὶ σατύρας, ὁ δὲ διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἀκολασίας νὰ εἰσάγωσιν ἔθιμα ὅλως ἐθνικὰ καὶ ἐναντία τῷ χριστιανισμῷ. Ἁμιλλῶνται διὰ τοῦ πιθηκισμοῦ ἐπαντλοῦντες τὸ δηλητήριον παρὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀναφαινομένων ἑκάστοτε εὐρωτιώντων πίθων πλήρων δυσόσμου ὑλισμοῦ καὶ μεταγγίζοντες αὐτὸ εἰς τὴν μικρόχωρον αὐτῶν διάνοιαν νὰ διαστρέψωσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἁπλουστέρων ἀδελφῶν των

Καὶ ἀληθῶς ηὐδοκίμησαν ἐν μέρει ἐν τῷ κακοζήλῳ καὶ Ἡροστρατείῳ αὐτῶν ἀγῶνι, ἐλλείψει καταλλήλων ἀνταγωνιστῶν προασπιζόντων τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου. Κατώρθωσαν, ἂν ὄχι ἄλλο, τοὐλάχιστον νὰ ἐνσπείρωσι τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὸν δισταγμὸν περὶ τῆς ἀληθείας τινῶν ἢ καὶ ἄλλων χριστιανικῶν δογμάτων, τοῦτο δὲ ἀρκεῖ ὅπως ἐν λαῷ ἀδιδάκτῳ καὶ ὅλως ἀκατηχήτῳ φέρῃ τὴν σύγχυσιν, ἡ δὲ σύγχυσις τὴν ἀστασίαν καὶ τὴν διαφθοράν. Διὰ τοῦτο μετ' ἄλγους ψυχικοῦ παρατηροῦμεν τὴν ὁσημέραι ἔκλυσιν τῶν ἠθῶν καὶ καλπάζουσαν κοινωνικὴν φθίσιν, ἧς πρώτιστον ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ περιφρόνησις τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. Σήμερον δὲν εἴμεθα ὁποῖοι ἦσαν οἱ πρόγονοι ἡμῶν πλήρεις ζήλου ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ ἕτοιμοι νὰ ὑποβληθῶμεν εἰς πᾶσαν θυσίαν χάριν αὐτῆς. Οὐ μόνον δὲ εἰς οὐδεμίαν θυσίαν ἑτοίμως ὑποβαλλόμεθα σήμερον ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

κατὰ τύπον καὶ ἁπλούστατα ἀποστέργομεν νὰ ἐνδώσωμεν. Ἓν ἁπλούστατον παράδειγμα ἀρκεῖ νὰ ἐπικυρώσῃ τὸν λόγον. Εἴπομεν ὀλίγον πρότερον, ὡς ἐνθυμεῖσθε, ὅτι οἱ πρῶτοι τῶν χριστιανῶν μετεχειρίζοντο τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ διὰ τῶν τριῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὡς μέσον προσευχῆς συντόμου· ταύτην δὲ τὴν σύντομον προσευχὴν μετεχειρίζοντο τότε μὲν πάντες, νῦν δέ τινες πρὸ τοῦ φαγητοῦ ἐν τῇ τραπέζῃ. Σήμερον καὶ τὸ ἁπλούστατον τοῦτο σημεῖον ὑποχωρεῖ ἀπέναντι τῶν ἐν χρήσει ὑλιστικῶν ἰδεῶν. Ἀμφιβάλλω ἂν γίνεται ἔν τισι φρονίμοις οἰκογενείαις, δύναμαι ὅμως νὰ βεβαιώσω, καὶ ὑμεῖς ἀναμφιλέκτως θέλετε δεχθῆ, ὅτι ἐν δημοσίοις τόποις, οἷον ξενοδοχείοις καὶ καπηλείοις, ὅπου ἀθρόοι συνέρχονται οἱ χριστιανοὶ ἵνα πληρώσωσι τὴν γαστέρα. οὐδείς ἐστιν, ὅστις κάμνει πρὸ ἢ μετὰ τὸ φαγητὸν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ· ἐὰν δὲ καὶ εὑρεθῇ τις, οὗτος ὡς ἐξαίρεσις θέλει κινήσει τὴν περιεργίαν τῶν ἄλλων ἢ καὶ τὸ μειδίαμα.

Ἂν λοιπὸν τοιαύτη εἶνε ἡ οἰκτρὰ καὶ ἀξιοδάκρυτος κατάστασις παρ' ἡμῖν χριστιανοῖς ὀρθοδόξοις οἷον καὶ δὸς εἰπεῖν ἐγκαυχωμένοις ἐπὶ τούτῳ, ποῦ νὰ προσδράμωμεν πρὸς ἐκχριστιάνισιν τῶν ἀπίστων; Ἐδῶ παρ' ἡμῖν τοῖς χριστιανοῖς ἀνάγκη ἀπαραίτητος καὶ ἐπείγουσα παρίσταται νὰ ἐξέλθωσιν ἐργάται τοῦ θείου λόγου, οἵτινες μετὰ ζήλου, αὐταπαρνήσεως καὶ δεξιότητος νὰ ἐργασθῶσι πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ καταπεσόντος σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ ἀντιπνόου καὶ δυσμενοῦς πνεύματος τῆς ἀπιστίας καὶ τῶν καταιγίδων τοῦ ὑλισμοῦ. Παρ' ἡμῖν ἀνάγκη ἐστὶ ν' ἀναζωογονηθῇ τὸ κατασβεσθὲν ὑπὸ τῆς ραγδαίας βροχῆς τῆς διαφθορᾶς θρησκευτικὸν πῦρ, ὅπερ καλῶς καὶ ὀρθῶς ἐναυσθὲν δύναται νὰ προλάβῃ τὴν ὑποβόσκουσαν σηπεδόνα καὶ κοινωνικὴν ἀποσύνθεσιν. Ἑορτάζουν βεβαίως τὰ ἔνδοξα καὶ μεγάλα γεγονότα τῆς χριστιανικῆς πίστεως· ἀλλὰ τοῦτο πράττομεν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ καὶ κατὰ τύπον, ἐνῷ τὰ ἐθνικὰ ὄργια καὶ ἔθιμα ἐκπληροῦμεν κάλλιον τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων. Καὶ αὐτὰ τὰ ἱερώτατα τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας μυστήρια τελοῦμεν τυπικῶς καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης συναισθήσεως ὅτι σκοπὸν ἔχουσι νὰ μᾶς μεταπλάσωσι τὴν καρδίαν καὶ ἀπὸ τῆς φαυλότητος καὶ παραλύσεως νὰ μεταστρέψωσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἁγιότητα καὶ ἠθικήν.

Τί μᾶς ὠφελεῖ τὸ ὅτι κατὰ συνήθειαν τυπικὴν κοινωνοῦμεν τοῦ ἐπὶ σταυροῦ ἐκχυθέντος αἵματος καὶ τοῦ τιμίου σώματος τοῦ Σωτῆρος, ἐὰν ὁ ἥλιος τῆς ἐπιούσης οὐ μόνον καλλιτέρους δὲν μᾶς βλέπῃ, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χειροτέρους; Τί μᾶς ὠφελεῖ ἡ κατὰ τύπον γινομένη ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐὰν εὐθὺς ὡς ἐξέλθωμεν ἀπὸ τοῦ κατωφλίου τοῦ πνευματικοῦ φέρωμεν εἰς τὸν νοῦν πάσας ἐκείνας τὰς αἰσχρὰς ἐπιθυμίας καὶ μισητὰς ὀρέξεις, ἃς εἴχομεν καὶ πρὸ τοῦ πατήσωμεν τὸν πόδα εἰς τὸ ἐξομολογητήριον; Ποῖον κέρδος θέλομεν ἀποκτήσει ἀπὸ τῶν ἱερῶν μυστηρίων, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν εἶνε πλήρης μίσους κατὰ τοῦ πλησίον, πλήρης φθόνου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ πλήρης ἀκατονομάστου πάθους κατ' αὐτῶν πολλάκις τῶν εὐεργετῶν ἡμῶν; Κατὰ πόσον θὰ ἐλπίσωμεν ὅτι διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ἐσταυρωμένον πίστεως σωζόμεθα, ἐὰν αὐτὴ ἡμῶν ἡ πίστις δὲν κατώρθωσεν εἰσέτι νὰ διαπλάσῃ τὴν ἀγρίαν ἡμῶν καρδίαν, ἥτις μένει ψυχρὰ καὶ ἀναίσθητος πρὸς τὸν πάσχοντα ἀδελφὸν ἡμῶν, καίτοι τὸ νὰ βοηθῶμεν τοῦτον κατὰ τὴν δύναμιν ἡμῶν ἐπιβάλλεται ὡς πρώτιστον καθῆκον ὑπὸ τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ πίστεως; Τί μᾶς ὠφελεῖ ἡ προσκύνησις καὶ ὁ ἀσπασμὸς τοῦ τιμίου σταυροῦ, τὸν ὁποῖον ὡς ἀληθῶς δῆθεν ὀπαδοί του περιπτυσσόμεθα, ἐὰν ἐξερχόμενοι τῆς ἐκκλησίας σπεύδωμεν εἰς τὴν ἐπιβουλὴν εἴτε τῆς τιμῆς, εἴτε τῆς ὑπολήψεως, εἴτε τῆς περιουσίας τοῦ ὁμοίου ἡμῶν;

Βεβαίως οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἐλπίσωμεν ἐκ τῆς ἐν τῷ σταυρῷ ἐκδηλουμένης πίστεως ἐφ' ὅσον ἡ ζωὴ ἡμῶν δὲν μεταβάλλεται, ἀλλὰ μένει ἡ αὐτή. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶνε θρησκεία ἀναμορφωτική, ἀνακαινίζει καθ' ὁλοκληρίαν τὸν ἄνθρωπον. Ἀφοῦ ἐκδύσῃ αὐτὸν τὰς παλαιὰς κακὰς ἕξεις καὶ πονηρίας, τὸν ἐνδύει τὸν χιτῶνα τῆς καθαρότητος καὶ σωφροσύνης· τοῦ διαθέτει τοιουτοτρόπως τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ὥστε φαίνεται ὅλως νέος καὶ ἀγνώριστος. Τοῦ μεταβάλλει τὰ ἤθη, τοῦ ἀποκόπτει τὰ πάθη, τοῦ ἐμβάλλει τὸν θεῖον ζῆλον καὶ τὸν πληροῖ πνεύματος θείου, καὶ οὕτως ὁ πρὸ ὀλίγου ἀκόλαστος, ὁ νωθρός, ὁ ἐπιρρεπὴς εἰς πᾶν κακόν, ὁ θύων καὶ ἀπολλύς, παρουσιάζεται ἐνώπιον ἡμῶν σώφρων· δραστηριώτατος, συντρέχων εἰς πᾶσαν ἀγαθὴν πρᾶξιν καὶ ζητῶν ἀφορμὴν ὅπως γένηται ὠφέλιμος διὰ παντὸς μέσου τῷ πλησίον. Μαρτυροῦσι τοῦτο αἱ ἀναρίθμητοι μυριάδες τῶν ἐθνικῶν κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνας, οἱ ὁποῖοι μόλις ἐδέχοντο τὴν χριστιανικὴν πίστιν, μόλις ἠσπάζοντο τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, εὐθὺς καὶ μετεβάλλοντο ἐπὶ τὸ

ΤΑΚΤΣΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

κρεῖττον, οὕτως ὥστε ἐξέπληττον τοὺς ὁμοεθνεῖς των, καὶ μετὰ πάσης προθυμίας ἀνελάμβανον τὸν εὐγενῆ καὶ ζηλωτὸν ἀγῶνα νὰ μεταδώσωσι τὸ πολύτιμον ἀγαθόν, ὅπερ ἠξιώθησαν νὰ λάβωσι, καὶ εἰς τοὺς ἔτι μένοντας ἐν τῷ σκότει τῆς ἀπιστίας ἀνθρώπους, ἀδιαφοροῦντες ὡς πρὸς τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ ἀναφαινομένους κινδύνους τῆς ἰδίας ζωῆς. Ἡ πεποίθησις ὅτι ἐξεπλήρουν ὕψιστον καθῆκον καὶ τὸ ὅτι εἰς τοῦτο εἶχον βοηθὸν τὸν ὑψηλὸν τοῦ θεοῦ βραχίονα τοὺς ἔκαμνε νὰ ἀψηφῶσι πάντα κίνδυνον καὶ νὰ προκινδυνεύωσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλὰ τί λέγω τὰ παλαιά; μήπως δὲν ἔχομεν εὐγλωττότατον πρόσφατον ἡμέτερον παράδειγμα; Εἰπέτε μοι, τίνι τρόπῳ ἀνηγέρθη ἀπὸ τῆς τέφρας καὶ ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν αἰώνων τὸ ἀτυχὲς καὶ πολυπαθὲς ἡμῶν ἔθνος ἀναβιῶσαν μετὰ παρέλευσιν δύο ἥμισυ χιλιετηρίδων; Καὶ πῶς ἄλλως ἢ διὰ τῆς ἁγίας χριστιανικῆς πίστεως; Τίς ἐνέβαλλε θάρρος ὑπεράνθρωπον εἰς τοὺς γενναίους μαχητὰς ἢ ὁ ἐν τῇ σημαίᾳ κεντημένος σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ; Ἕκαστος μαχητὴς βλέπων τὸν σταυρὸν ἔλεγεν εἰς τὸν παραστάτην αὐτοῦ «ἴδε τὸ σύμβολον τῆς ἡμετέρας πίστεως, πρόσχες μὴ καταισχύνωμεν αὐτὸ», καὶ ἐμάχοντο ὥσπερ λέοντες τιμῶντες τὸ ὄνομα τῶν προγόνων. Τῇ δυνάμει δὲ τοῦ σταυροῦ ἐπέτυχον ν' ἀποδεκατίσωσι τὰς πολυαρίθμους βαρβαρικὰς ὀρδὰς καὶ νὰ ἐκβιάσωσι παρὰ τῶν ἰσχυρῶν τῆς Εὐρώπης τὴν ἀπελευθέρωσιν μέρους μόνον τοῦ σύμπαντος ἀγωνιζομένου ἔθνους. Ἀλλὰ σήμερον ἐπιτρέπεται νὰ καυχηθῶμεν ἐπὶ πατραγαθίαις ἀφοῦ καὶ τοσοῦτον περιφρονητικῶς ἔχομεν περὶ τὴν πίστιν τῶν πατέων ἡμῶν; Αὐτοὶ μὲν ἠγωνίσαντο καὶ μᾶς ἐκληροδότησαν δυὸ τινὰ πίστιν ὀρθὴν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ γῆν ἐλευθέραν Ἀλλ' ἡμεῖς κύριοι γενόμενοι τῶν κληροδοτηθέντων, ὥσπερ ἄσωτοι καὶ ἀνάξιοι υἱοὶ τοιούτων προγόνων καὶ τὴν ἐλευθερίαν κακῶς μετεχειρίσθημεν ἐπὶ σπουδαίᾳ βλάβῃ ἡμῶν τῶν ἰδίων, καὶ τὸ ἱερὸν κειμήλιον τῆς πίστεως ἀδικαιολογήτως ἀπημπολήσαμεν εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν· παραδοθέντες δὲ εἰς τὸν ὑλισμὸν ἀφήσαμεν ἔρημον καὶ ἀπροστάτευτον τὴν πολύτιμον ἡμῶν περιουσίαν, τὴν θρησκείαν. Τούτου ἕνεκα ἀλλεπάλληλα ἐπῆλθον καὶ ὁσημέραι ἐπέρχονται τὰ κακὰ καὶ αἱ συμφοραί· δὲν εἶνε δὲ πολὺ μακρὰν χρόνος, καθ' ὃν θέλομεν ὑποστῇ τὰς προσηκούσας ποινὰς διὰ τὴν

ἀσύγγνωστον ἡμῶν διαγωγήν, ἐὰν μὴ ἐγκαίρως ἀναχαιτισθῶμεν καὶ κρατήσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ ὁρμητικοῦ χειμάρρου τῆς ἐξαχρειώσεως.

Ναί, τίς φιλόπατρις καὶ εὐσεβὴς μελετῶν μετὰ προσοχῆς καὶ ἐξετάζων ἐμβριθῶς τὴν κοινωνικὴν καὶ ἠθικοθρησκευτικὴν ἡμῶν κατάστασιν δὲν θὰ χύσῃ θαλερὰ δάκρυα ἐπὶ τῇ παραμελήσει τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἠθικῆς; Ποῦ εἶνε οἱ καρποί τῆς πίστεως; Ποῦ οἱ ἐργάται τῶν ἀρετῶν; Ποῦ οἱ ἐνάρετοι ἄνδρες, οἵτινες ἐκόσμουν τὰς πρὸ ἡμῶν γενεὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις τοὺς ὁποίους ἡμεῖς ἤδη κατοικοῦμεν; Ἔφυγον οἱ χρόνοι καὶ μετα τούτων ἔφυγον καὶ οἱ ἐνάρετοι· ἔφυγον τὰ λαμπρότερα στολίδια τοῦ κοινωνικοῦ σώματος· ἐξέλιπον οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οἵτινες καὶ ἄλλως διερχόμενοι τὴν ὁδὸν ἐδίδασκον, καθόσον περιέχεεν αὐτοὺς τὸ μύρον τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἀρετὴ καθίστα αὐτοὺς τοῖς ἄλλοις οὐ μόνον σεβαστούς, ἀλλὰ καὶ ὡς παραδείγματα μιμήσεως. Ἔφυγον οἱ ἀγαθοὶ καὶ μετ' αὐτῶν συνεξέλιπον καὶ αἱ ἀρεταί· ἐναπέμεινε δὲ μόνον ὁ ἐξωτερικὸς φλοιὸς τῆς θρησκείας, οἱ τύποι καί τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα, ταῦτα δὲ εὐχερέστατα καὶ ἀλλοιοῦνται καὶ καταπίπτουσιν, ἐὰν μὴ ἐνισχυθῶσιν ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς καὶ ὑγιοῦς διδασκαλίας, ἥτις ὅμως πρέπει νὰ εἶνε συνεχὴς καὶ πλουσία ἐν τῇ συστηματικῇ ἀναπτύξει ὅπως φέρῃ καρποὺς τοὺς προσδοκωμένους.

Θεὲ πανοικτίρμον! Σὲ τὸν φιλάνθρωπον, τὸν ἀπειράκις προστατεύσαντα ἡμᾶς ἀπὸ πολλῶν καταστροφῶν διὰ τῆς κραταιᾶς σου δεξιᾶς. ἡμεῖς οἱ ἀχρεῖοι καὶ ταπεινοὶ δοῦλοί σου· ὁμολογοῦντες ὅτι παρεξετράπημεν τῶν ἁγίων σου ἐντολῶν καὶ παρημελήσαμεν τῆς πίστεως τῶν πατέρων ἡμῶν, ἱκετεύομεν καὶ Σὲ παρακαλοῦμεν ἵλεως γενοῦ ἡμῖν καὶ καταύγασον ἡμῶν τὴν διάνοιαν ὅπως ἴδῃ τὸ φῶς τῆς Σῆς θεότητος· κάμψον δέ καὶ τὴν ἀποτραχυνθεῖσαν καρδίαν ὅπως πληρωθῇ τῆς Σῆς Ἀγάπης καὶ τῇ δυνάμει αὐτῆς διαπλασθῇ τελείως εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ νόμου. Γένοιτο.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΠΑΝΑΓΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ
1927

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΑΙ.Σ2.Φ11.0016